

Neurčitě právní pojmy v teorii i praxi

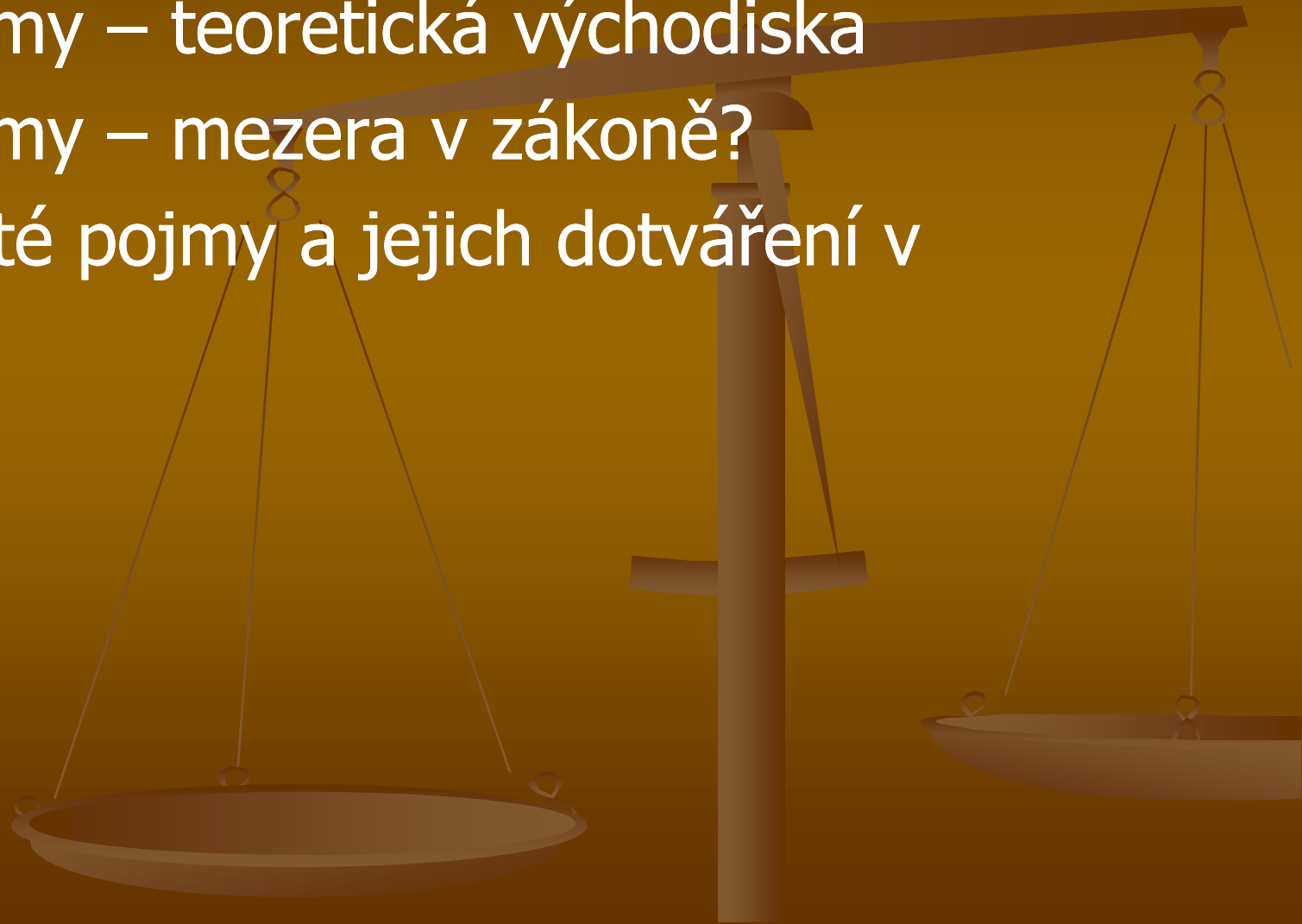
Lukáš Hlouch

Krajský soud v Brně

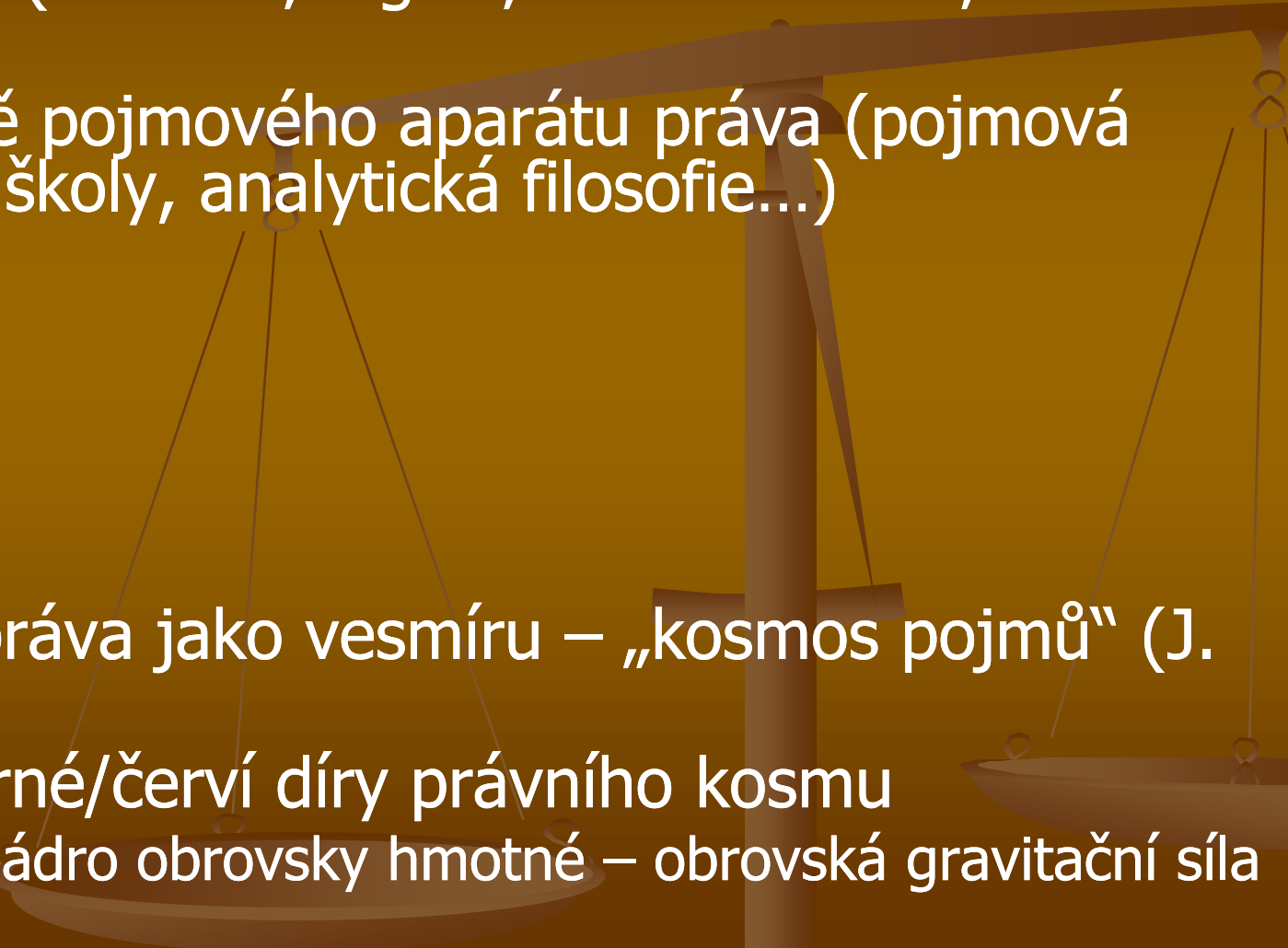
Katedra právní teorie PrF MU v Brně

Obsah

- I. Neurčité právní pojmy – teoretická východiska
- II. Neurčité právní pojmy – mezera v zákoně?
- III. Kvantitativní neurčité pojmy a jejich dotváření v právní praxi
- IV. Závěr

Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

- Teoretické koncepce pojmu (filosofie, logika, hermeneutika, metodologie...)
 - Různé představy o výstavbě pojmového aparátu práva (pojmová jurisprudence, sociologické školy, analytická filosofie...)
 - Pojem jako:
 - Myšlenkové schéma
 - Významová mapa
 - Věta
 - Třída určitých entit
 - Analogie pojmového řádu práva jako vesmíru – „kosmos pojmů“ (J. Binder)
 - Neurčitě právní pojmy – černé/červí díry právního kosmu
 - Vzdor „malému“ jádru jde o jádro obrovsky hmotné – obrovská gravitační síla (extenze)
-

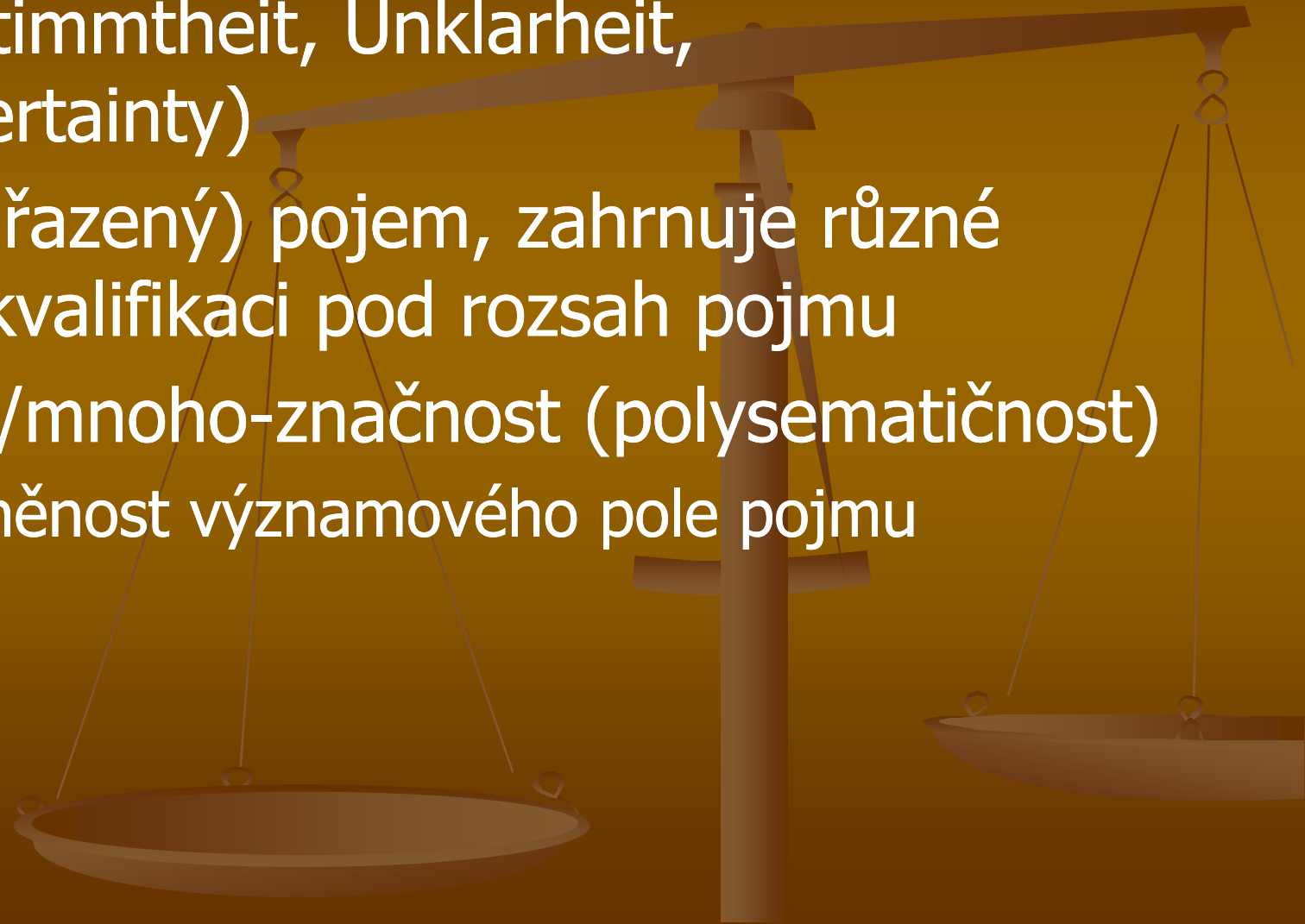
Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

■ Neurčitý pojem

- Výrazová složka ---- A) sémantické pojetí
 - Zakládá primární představu ve vědomí interpreta
- Obsahová složka --- B) funkcionální (pragmatické) pojetí
 - Rekurz k podstatě, povaze, a funkci kvalifikovaného prvku (objektu)
- Příklad: Gatt v. Burr (A. Marmor, T. Endicott)
 - Lze kurník s kolečky považovat za vozidlo?
 - Sémantické pojetí: *Vypadá kurník s kolečky jako obvyklé vozidlo?*
 - Pragmatické pojetí: *Plní kurník s kolečky funkci vozidla – slouží k přepravě drůbeže?*

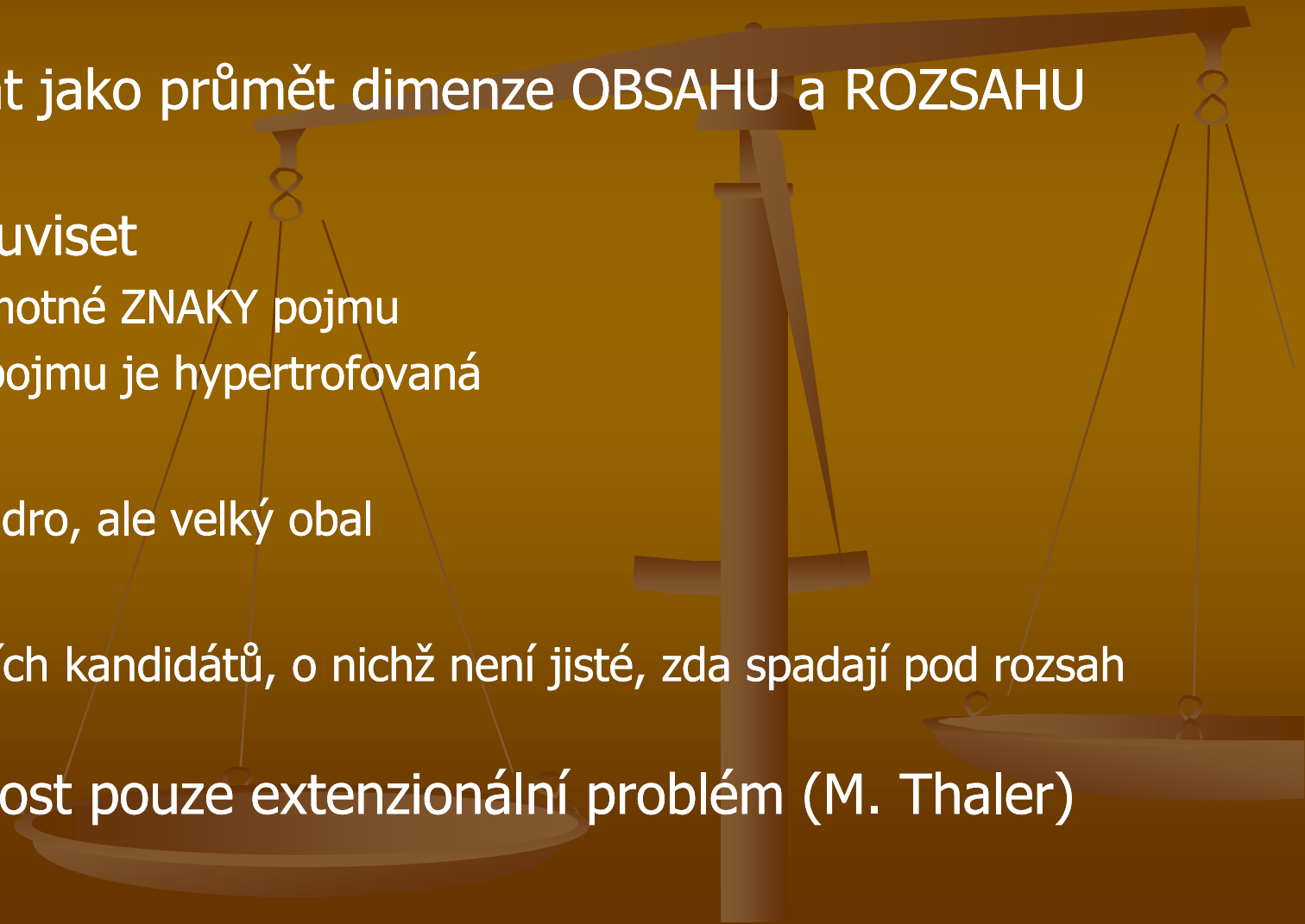
Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

- „neurčitost“ (Unbestimmtheit, Unklarheit, Indeterminacy/Uncertainty)
- Vágnost – širší (nadřazený) pojem, zahrnuje různé důvody nejistoty o kvalifikaci pod rozsah pojmu
- Neurčitost není více/mnoho-značnost (polysematičnost)
 - Kontextuální podmíněnost významového pole pojmu

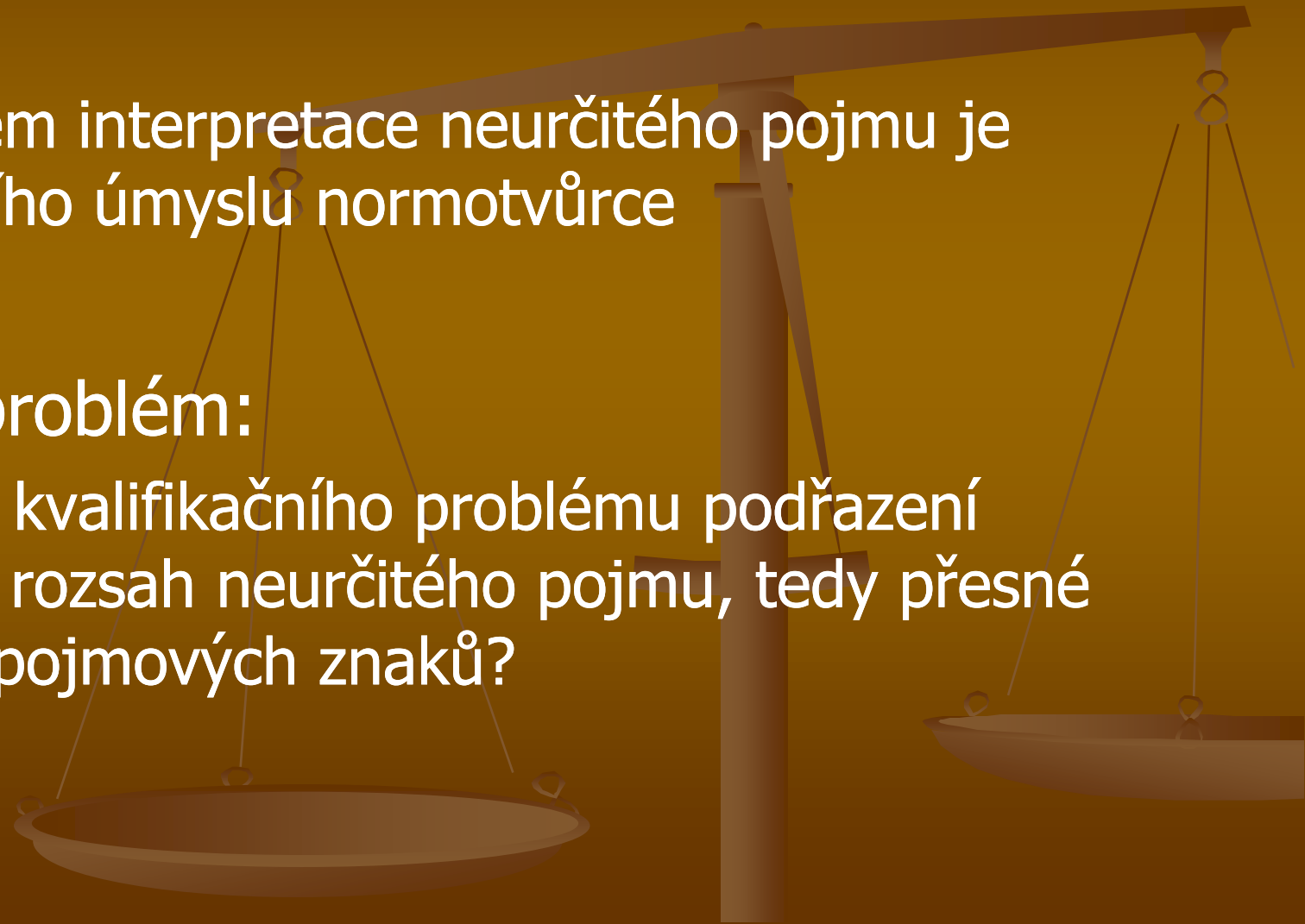
Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

- Struktura pojmu
 - I neurčitě pojmy lze chápat jako průmět dimenze OBSAHU a ROZSAHU pojmu
 - Neurčitost pojmu může souviset
 - S intenzí – neurčitě jsou samotné ZNAKY pojmu
 - S extenzí – neurčitá oblast pojmu je hypertrofovaná
 - Heckův model pojmu
 - Neurčitě pojmy mají malé jádro, ale velký obal
 - Analytický pohled
 - Neurčitý počet tzv. neutrálních kandidátů, o nichž není jisté, zda spadají pod rozsah pojmu či nikoliv
 - Z pohledu praxe je neurčitost pouze extenzionální problém (M. Thaler)

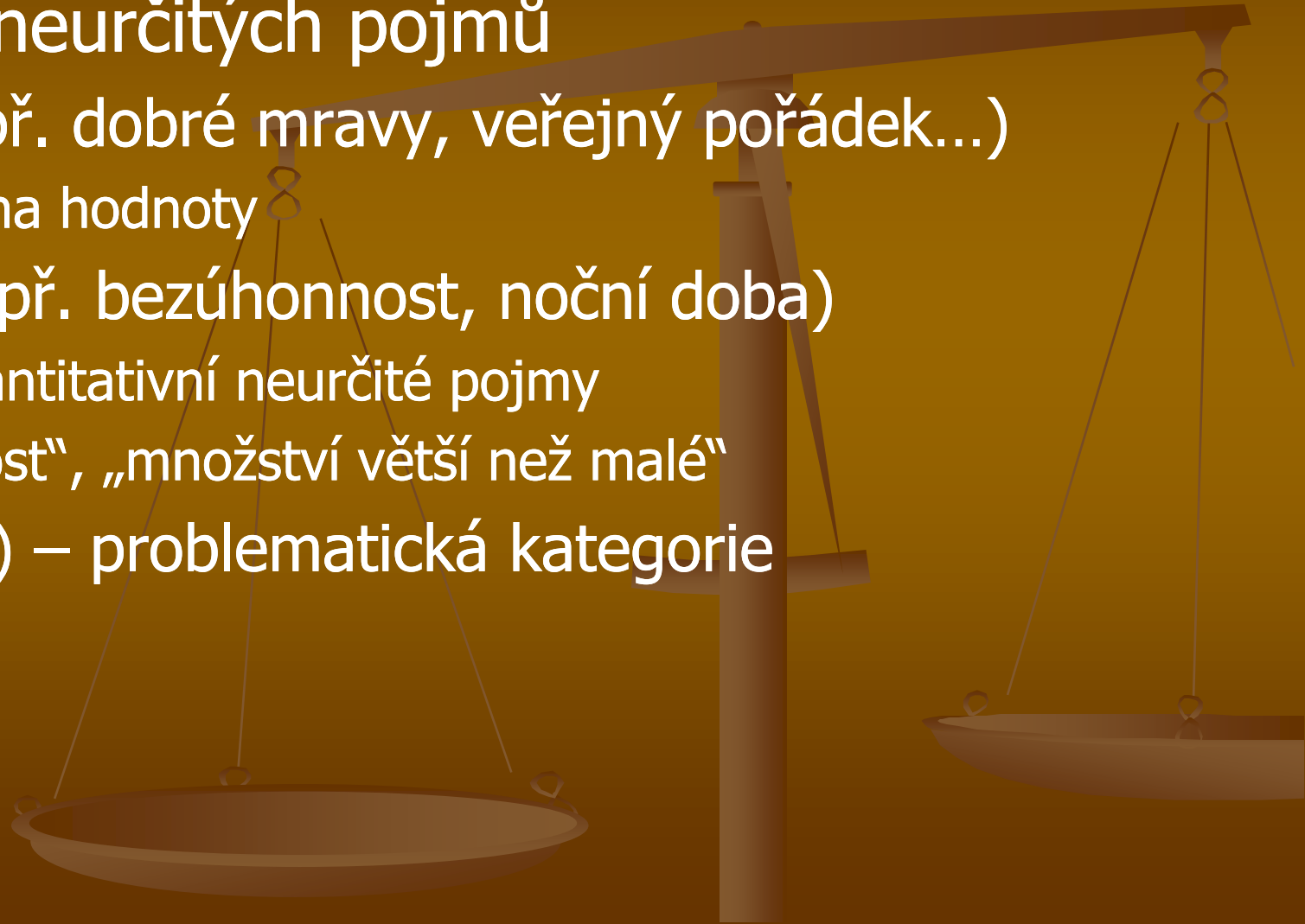
Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

- Další pohledy
 - Intencionalismus – cílem interpretace neurčitého pojmu je nalezení komunikativního úmyslu normotvůrce
- Teoreticko-praktický problém:
 - Je východiskem řešení kvalifikačního problému podřazení kandidáta (prvku) pod rozsah neurčitého pojmu, tedy přesné zjištění významu jeho pojmových znaků?

Neurčitě právní pojmy – teoretická východiska

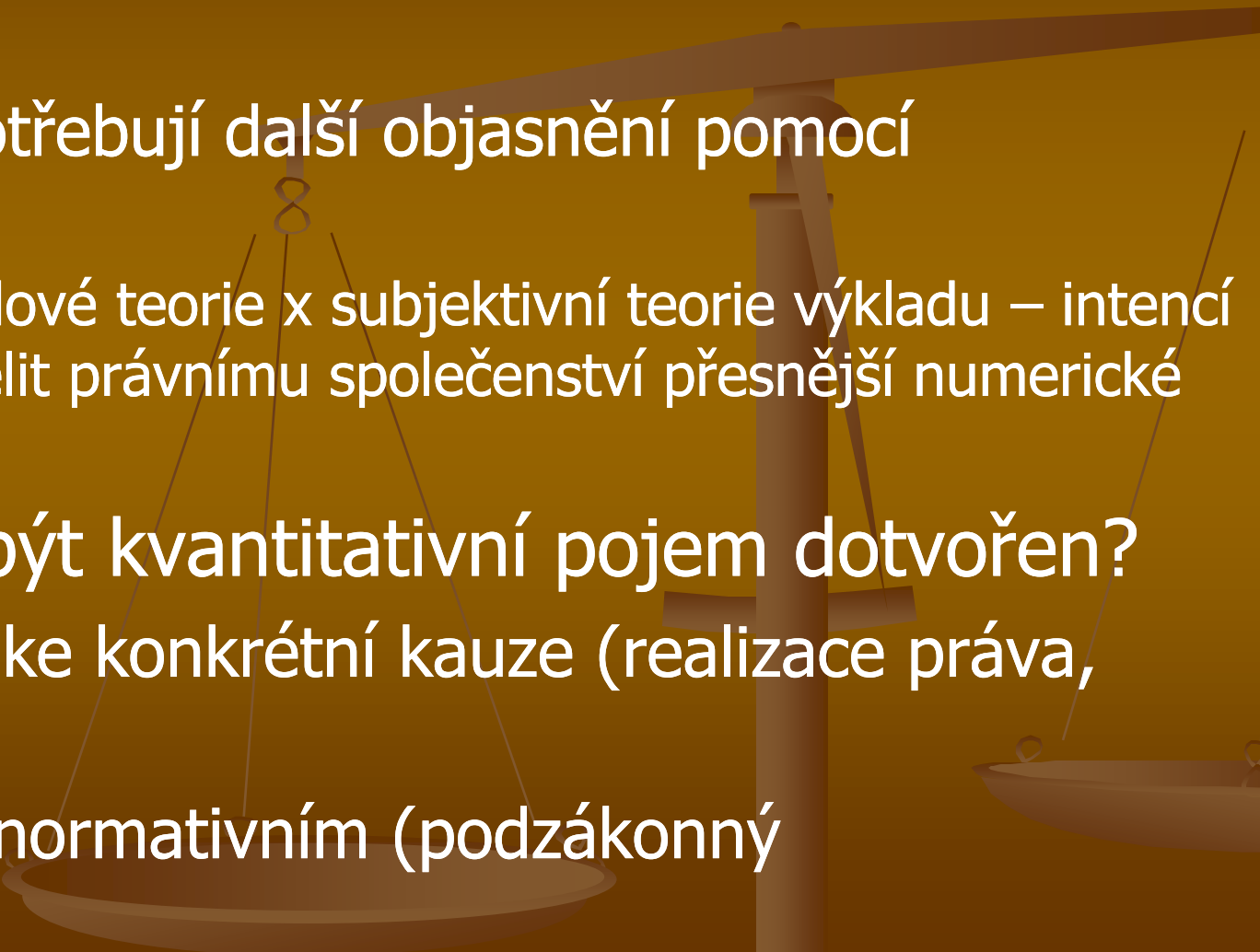
- Kategorie (typologie) neurčitých pojmů
 - Normativní pojmy (např. dobré mravy, veřejný pořádek...)
 - Normativnost či vazba na hodnoty
 - Deskriptivní pojmy (např. bezúhonnost, noční doba)
 - Zvláštní kategorie – kvantitativní neurčité pojmy
 - „přiměřenost“, „obvyklost“, „množství větší než malé“
 - Typové pojmy (Larenz) – problematická kategorie

Neurčitý pojem jako mezera v zákoně

- Neurčité pojmy mohou být považovány z hlediska teorie dotváření práva za tzv. mezery intra legem
 - Spor o pojem mezery – zamýšlená x nezamýšlená neúplnost
 - Chápání neurčitého pojmu jako mezery vyžaduje její vyplnění (zakrytí)
 - Jde o mezeru nepravou (interpretativní) – může mít také axiologický charakter v případě normativního (hodnotového) pojmu
 - Je zapotřebí výkladu, ale i dotváření práva

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

- Bažil (s. 47):
 - Tyto neurčité pojmy potřebují další objasnění pomocí numerického vyjádření
 - Pohled objektivní výkladové teorie x subjektivní teorie výkladu – intencí zákonodárce nebylo sdělit právnímu společenství přesnější numerické vyjádření
 - Jakým způsobem má být kvantitativní pojem dotvořen?
 - Individuálně vzhledem ke konkrétní kauze (realizace práva, aplikace práva)
 - Způsobem obecným a normativním (podzákonný předpis/judikatura)
-

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

■ A) Trestněprávní kontext –

- pojem „větší počet zvířat“ – usnesení NS ze dne 15. 6. 2011, sp. zn. 8 Tdo 657/2011
- *K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby u trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku spočívající v tom, že pachatel spáchal tento trestný čin na „větším počtu zvířat“, je třeba, aby se tak stalo nejméně na sedmi zvířatech.*
 - okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 302 odst. 3 tr. zákoníku, u níž trestní zákoník nepodává k výkladu tohoto pojmu žádné vodítko pro stanovení jeho kvantitativního vyjádření.

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

- Z toho je patrné, že musí jít o takový počet zvířat, který toto vystupňované zpřísnění dostatečně vyjádří.
- METODY: systematická, teleologická
- DZ (hist. výklad) - *náležitý postih takového chování ve vztahu k většímu počtu zvířat. Současně se však zachovávají i relace k trestným činům proti životu a zdraví lidí*
- *zde míní především chovy hospodářských zvířat, chovné stanice, útulky zvířat, jakož i hromadné přepravy zvířat*
- **Z:** *Nejvyšší soud s ohledem na všechny výše rozvedené úvahy dospěl k závěru, že minimálním počtem zvířat, který lze považovat za větší počet, je sedm zvířat (k tomu přiměřeně srov. rozhodnutí č. 39/1982 Sb. rozh. tr., podle něhož se u trestného činu obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku pojmem „vydání lidí“ ve smyslu většího počtu rozumí nejméně sedm osob).*

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

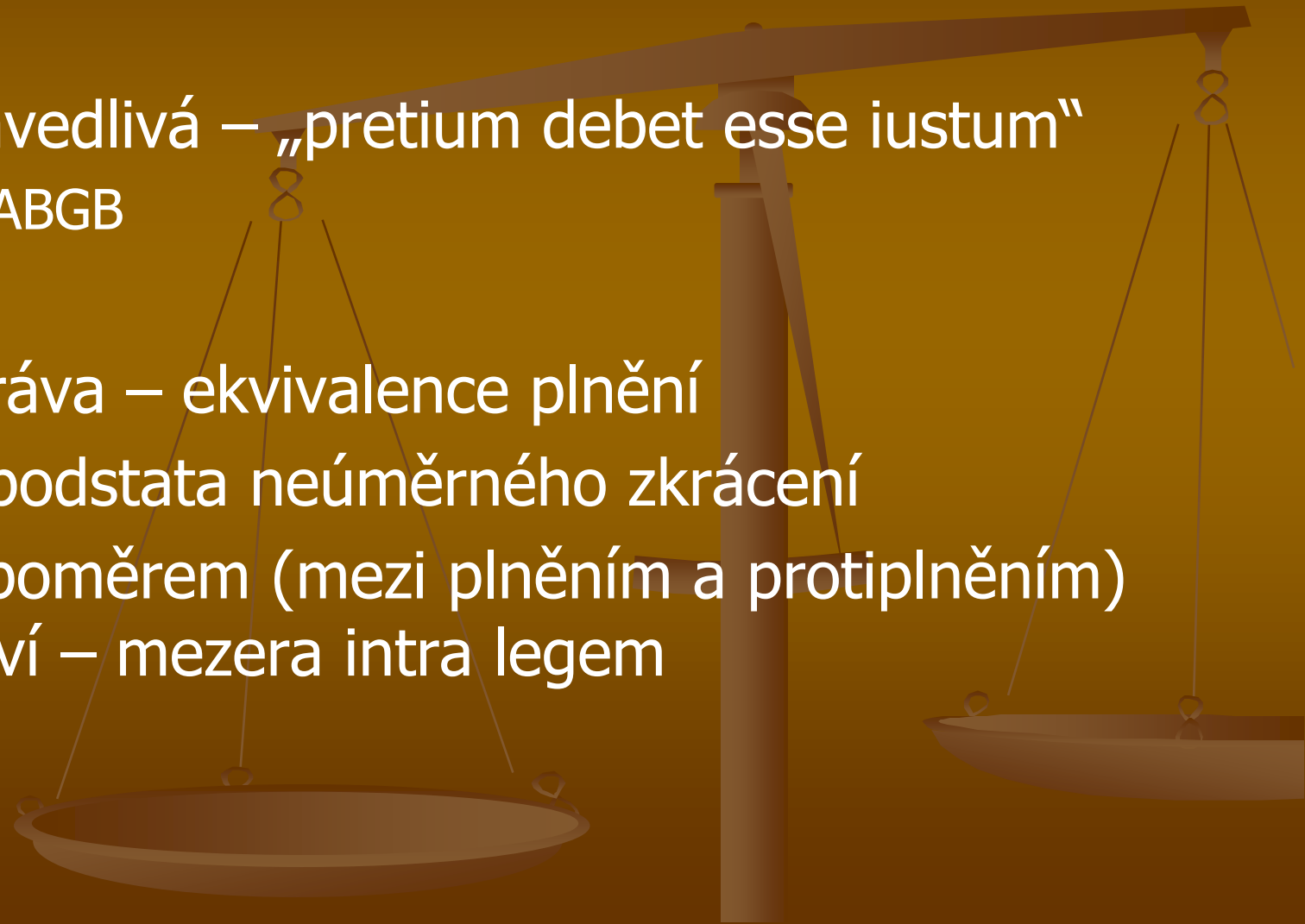
■ B) Civilní kontext

- Pojem „hrubý nepoměr“ – laesio enormis
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 33 Cdo 42/2021-443 ze dne 25.1.2022
- PV: *poměrech současné právní úpravy, která žádnou konkrétní hranici představující neúměrné zkrácení nestanoví, lze za výchozí pravidlo považovat zákaz zkrácení přes polovic. Jinak řečeno hrubým nepoměrem vzájemných plnění bude hranice **zhruba do poloviny vzájemných plnění** (rozpětí 45 až 55 %), od níž se soud odchýlí pouze, budou-li pro to zvláštní důvody.*

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

■ Důvody:

- Hist. výklad: cena spravedlivá – „pretium debet esse iustum“
 - Římské právo + § 934 ABGB
- Výklad NOZ
- Zásady soukromého práva – ekvivalence plnění
- Teleologický výklad – podstata neúměrného zkrácení
- Co se míní hrubým nepoměrem (mezi plněním a protiplněním) právní úprava nestanoví – mezera intra legem

Dotváření kvantitativních neurčitých pojmů

- Z: spíše individuální, ale zobecnitelné řešení
 - *Není totiž vyloučeno, aby v konkrétním případě soud hrubý nepoměr shledal i tam, kde poměr vzájemných plnění bude uvedené rozpětí přesahovat, půjde však o výjimečné situace, kdy by odmítnutí nároku zkráceného znamenalo přílišnou tvrdost nebo pokud i poměr přesahující polovinu vzájemných plnění (resp. uvedené rozpětí) bude v konkrétním případě shledán odporujícím zásadám spravedlnosti. Nemá-li dojít k nepřipustnému ohrožení právní jistoty stran smlouvy, mělo by být dotyčné ustanovení vykládáno restriktivně s důsledkem, že v pochybnostech by se měl soud přiklonit k závěru, že o neúměrné zkrácení nejde.*

Závěr

- Příklady z judikatury dokumentují nejen výklad, ale dotváření práva cestou judikatorní
- Soudy se snaží poskytnout návody k výkladu NP, u kvantitativních NP se snaží je precizovat numericky
- Otázka použití subjektivní x objektivní výkladové teorie
- Soudy by spíše neměly mít snahu o obecné normativní „zakrytí“ neurčitého pojmu jiným kvantem
- Výklad intenze kvantitativních neurčitých pojmů nepřináší klíč k řešení kvalifikačního problému